

|                                             |
|---------------------------------------------|
| Rolnummer 3444                              |
| Arrest nr. 170/2005<br>van 23 november 2005 |

## A R R E S T

---

*In zake* : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters A. Arts en M. Melchior, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, M. Bossuyt, E. De Groot en L. Lavrysen, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter A. Arts,

wijst na beraad het volgende arrest :

\*

\*      \*

## I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 28 januari 2005 in zake P. Vrints tegen M. Matheussen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 1 februari 2005, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in de interpretatie dat zij ten nadele van de echtgenoot lastens wie de echtscheiding op grond van feiten is uitgesproken en ten voordele van de echtgenoot in wiens voordeel de echtscheiding is uitgesproken alleen voorzien in het verval van de huwelijksvoordelen die tevens overlevingsrechten zijn en niet van andere huwelijksvoordelen, met name een inbreng bedongen in het huwelijkscontract voorafgaand aan het sluiten van het huwelijk ? ».

Memories en memories van antwoord zijn ingediend door P. Vrints, wonende te 2340 Beerse, Busselen 24, en de Ministerraad.

Op de openbare terechtzitting van 20 oktober 2005 :

- zijn verschenen :

. Mr. J.-M. Paklons *loco* Mr. A. Van Deun, advocaten bij de balie te Turnhout, voor de P. Vrints;

. Mr. P. De Maeyer *loco* Mr. E. Jacubowitz, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers M. Bossuyt en P. Martens verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

## II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

De partijen voor de verwijzende rechter zijn gehuwd in 1991. Op verzoek van P. Vrints werd in 1997 bij vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout de echtscheiding uitgesproken lastens M. Matheussen op grond van bepaalde feiten. Vóór hun huwelijk kochten de beide partijen samen een gezinswoning, waarvan een gedeelte werd betaald met de persoonlijke gelden van P. Vrints en een ander gedeelte met een gemeenschappelijk aangegane lening. In hun huwelijkscontract namen de partijen het wettelijk stelsel aan, maar brachten zij de onverdeelde aandelen in de woning in in het gemeenschappelijk vermogen, alsmede de inboedel en de lening.

In het kader van een geschil dat rijst bij afwikkeling van de echtscheiding vraagt P. Vrints dat het door hem persoonlijk betaalde bedrag voor de gezinswoning zou worden beschouwd als een huwelijksvoordeel, zodat M. Matheussen overeenkomstig artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek dat voordeel verliest en de huwelijksgemeenschap tot teruggave van dat bedrag gehouden is. In ondergeschikte orde, wanneer de rechter zou

oordelen dat het niet om een huwelijksvoordeel gaat, vraagt hij dat een prejudiciële vraag zou worden gesteld. De Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout stelt vervolgens de hierboven vermelde prejudiciële vraag.

### III. *In rechte*

- A -

A.1.1. Volgens de eiser voor de verwijzende rechter bepaalt artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek op algemene wijze dat de echtgenoot tegen wie de echtscheiding is toegestaan alle voordelen verliest die de andere echtgenoot hem, hetzij bij hun huwelijkscontract, hetzij sinds het aangaan van het huwelijk, verleend heeft. Die wettekst moet ruim worden opgevat en maakt geen onderscheid naar gelang van de aard van het voordeel.

A.1.2. Bij arrest van 23 november 2001 heeft het Hof van Cassatie beslist dat artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing is op de voordelen die bij de verdeling ontstaan uit de samenstelling van de huwelijksgemeenschap en derhalve niet op de voordelen die het gevolg zijn van de inbreng van een eigen goed in de huwelijksgemeenschap.

A.1.3. In de interpretatie van het Hof van Cassatie houden de in het geding zijnde bepalingen, volgens de eiser voor de verwijzende rechter, een schending in van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat zij alleen voorzien in het verval van de huwelijksvoordelen die tevens overlevingsrechten zijn en niet van andere huwelijksvoordelen, *in casu* met name een inbreng bedongen in het huwelijkscontract voorafgaand aan het sluiten van het huwelijk.

A.2.1. De Ministerraad wijst erop dat in de rechtspraak en de rechtsleer zeer verschillende standpunten worden ingenomen omtrent de interpretatie van het begrip « voordelen » in artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek. De verwijzende rechter heeft zich achter de interpretatie geschaard die het Hof van Cassatie aan het begrip gegeven heeft in een arrest van 23 november 2001. Volgens dat arrest slaat het verval vermeld in artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek op alle schenkingen tussen echtgenoten en op de voordelen die tegelijk overlevingsrechten zijn, namelijk de bedingen van vooruitmaking en de bedingen van ongelijke verdeling van de huwelijksgemeenschap, maar niet op de inbreng.

A.2.2. Indien het Hof zou besluiten dat de prejudiciële vraag bevestigend moet worden beantwoord, dan zal de vastgestelde discriminatie niet zozeer het gevolg zijn van de formulering van de betrokken artikelen op zich, maar wel van de concrete uitlegging die daaraan wordt gegeven door de verwijzende rechter.

A.2.3. Nochtans is de Ministerraad van oordeel dat er ook in de restrictieve interpretatie die ter toetsing wordt voorgelegd geen sprake is van discriminatie.

A.2.4. In hoofdorde merkt de Ministerraad op dat er een fundamenteel onderscheid bestaat tussen huwelijksvoordelen met uitzondering van overlevingsrechten, enerzijds, en huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn, anderzijds. In het eerste geval gaat het om overeenkomsten onder bezwarende titel, terwijl het in het tweede geval om schenkingen gaat.

Het is logisch dat een schenking gedaan aan een overspelige echtgenoot vervalt in het licht van de te onderzoeken bepalingen, terwijl een tegenprestatie in het kader van de uitvoering van een overeenkomst onder bezwarende titel als behouden wordt aangezien. De verschillende categorieën die door de verwijzende rechter worden opgegeven lijken dan ook niet voldoende met elkaar vergelijkbaar te zijn.

A.2.5. Voor zover de door de verwijzende rechter aangewezen categorieën vergelijkbaar zouden zijn, berust het verschil in behandeling op een voldoende objectief en redelijk criterium.

Indien beide partijen verbintenissen aangaan ten opzichte van elkaar, zoals in het geval van een inbreng in het gemeenschappelijk vermogen, dan kan dit objectief worden onderscheiden van de gevallen waarin overlevingsrechten worden toegekend, zonder tegenprestatie, louter onder voorwaarde van overleving. Bovendien is het onderscheid in behandeling redelijk in het licht van het doel dat de wetgever voor ogen had, met name het bestraffen van de echtgenoot die schuld heeft aan de echtscheiding en zijn de gevolgen ervan niet onevenredig met die doelstelling.

- B -

*De in het geding zijnde bepalingen*

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek, die bepalen :

« Art. 299. Behalve in geval van onderlinge toestemming verliest de echtgenoot tegen wie de echtscheiding, op welke grond ook, is toegestaan, alle voordelen die de andere echtgenoot hem, hetzij bij hun huwelijkscontract, hetzij sinds het aangaan van het huwelijk, verleend heeft ».

« Art. 300. De echtgenoot die de echtscheiding verkrijgt, behoudt de voordelen van de contractuele erfstellingen te zijnen behoeve gedaan door de andere echtgenoot, al waren die wederkerig bedongen en al heeft geen wederkerigheid meer plaats.

Omtrent die voordelen kan na de echtscheiding een vergelijk worden getroffen ».

« Art. 1429. De ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding of scheiding van tafel en bed op een der gronden vermeld in de artikelen 229, 231 en 232, maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar.

De echtgenoot in wiens voordeel een contractuele erfstelling is bedongen, behoudt echter het genot daarvan bij het overlijden van de andere echtgenoot, behoudens het verval bedoeld in de artikelen 299 en 311*bis*.

De ontbinding van het wettelijk stelsel door scheiding van goederen maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar; de echtgenoot in wiens voordeel die rechten zijn bedongen, behoudt echter de bevoegdheid om ze uit te oefenen bij het overlijden van de andere echtgenoot ».

*Over de draagwijdte van de prejudiciële vraag en de omvang van de saisine*

B.2.1. De prejudiciële vraag luidt :

« Schenden de artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in de interpretatie dat zij ten nadele van de echtgenoot lastens wie de echtscheiding op grond van feiten is uitgesproken en ten voordele van de echtgenoot in wiens voordeel de echtscheiding is uitgesproken alleen voorzien in het verval van de huwelijksvoordelen die tevens overlevingsrechten zijn en niet van andere huwelijksvoordelen, met name een inbreng bedongen in het huwelijkscontract voorafgaand aan het sluiten van het huwelijk ? ».

B.2.2. De zaak voor de verwijzende rechter heeft betrekking op het verlies van huwelijksvoordelen bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten. Het Hof zal zijn onderzoek tot die situatie beperken. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt ook dat de rechter ten gronde zich niet moet uitspreken over het lot van de contractuele erfstellingen bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten, zodat het Hof die categorie van overlevingsrechten die aan een specifieke regeling zijn onderworpen niet in zijn onderzoek betreft.

B.2.3. Huwelijksvoordelen zijn voordelen die voor de echtgenoten ontstaan uit de wijze van samenstelling, werking en verdeling van het gekozen huwelijksstelsel. Overlevingsrechten zijn huwelijksvoordelen die de bevoordeling beogen van de langstlevende echtgenoot en die bestemd zijn om te worden uitgeoefend bij ontbinding van het huwelijksstelsel door overlijden.

B.2.4. Volgens artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek verliest de echtgenoot tegen wie de echtscheiding op grond van bepaalde feiten is uitgesproken alle voordelen die de andere echtgenoot hem, hetzij bij hun huwelijkscontract, hetzij sinds het aangaan van het huwelijk verleend heeft. Die sanctie geldt alleen voor de echtgenoot tegen wie de echtscheiding is uitgesproken.

B.2.5. Zoals de prejudiciële vraag is gesteld, zou ze ten onrechte zo kunnen worden begrepen dat ook huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn alleen vervallen voor de echtgenoot tegen wie de echtscheiding is uitgesproken. Sinds de invoering van artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek bij de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, wordt evenwel algemeen aangenomen dat overlevingsrechten bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten van rechtswege vervallen voor de beide ex-echtgenoten (*Parl. St., Senaat, B.Z. 1974, nr. 683/2, p. 70*).

B.2.6. Uit het bovenstaande volgt dat het Hof dient te onderzoeken of de artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden, in de interpretatie dat echtscheiding op grond van bepaalde feiten leidt tot het verval, voor beide echtgenoten, van huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn, maar de echtgenoot tegen wie de echtscheiding wordt uitgesproken niet het voordeel ontnemt van andere huwelijksvoordelen, zoals met name een inbreng in de gemeenschap bedongen in het huwelijkscontract.

### *Ten gronde*

B.3. De artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek worden door de verwijzende rechter, in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof van Cassatie, zo geïnterpreteerd dat zij bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten leiden tot het verlies van huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn maar niet tot het verlies van andere huwelijksvoordelen zoals met name de inbreng in de gemeenschap bij huwelijkscontract.

B.4.1. Bij de invoering van artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek bij de wet van 14 juli 1976 heeft de wetgever geoordeeld dat het verkieslijk was op algemene wijze te bepalen dat, bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten, huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn, vervallen voor beide echtgenoten, nu in huwelijkscontracten de toekenning van dergelijke voordelen systematisch afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat de gemeenschap door overlijden wordt ontbonden. Tevens is hij tegemoet willen komen aan de ernstige praktische problemen die met het behoud van overlevingsrechten na echtscheiding gepaard gingen (*Parl. St.*, Senaat, B.Z. 1974, nr. 683/2, pp. 69, 70, 83 en 211).

B.4.2. Huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn, onderscheiden zich in het kader van de procedure tot echtscheiding op objectieve wijze van andere huwelijksvoordelen doordat de daadwerkelijke toekenning ervan aan de begunstigde noodzakelijkerwijze is gesitueerd na de echtscheiding en de verdeling van de huwelijksgemeenschap die daarmee gepaard gaat.

B.4.3. De regeling dat huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn vervallen bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten is redelijkerwijze verantwoord omdat die voordelen hun grond vinden in de solidariteit tussen echtgenoten en mag worden verondersteld dat de echtgenoten elkaar enkel wilden begunstigen voor het geval dat ze tot aan het overlijden van één van hen met elkaar gehuwd zouden blijven. Indien het huwelijk wordt ontbonden door echtscheiding op grond van bepaalde feiten, verliezen ze hun bestaansreden vermits mag worden aangenomen dat de *affectio maritalis* verdwenen is.

Ook de praktische beweegredenen die de wetgever ertoe gebracht hebben artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen, verantwoorden het verval van overlevingsrechten.

B.5.1. Volgens artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek verliest de echtgenoot tegen wie de echtscheiding op grond van bepaalde feiten wordt uitgesproken alle voordelen die de andere echtgenoot hem hetzij bij het aangaan van het huwelijkscontract, hetzij sinds het aangaan van het huwelijk verleend heeft. Het verlies van die voordelen voor de schuldige echtgenoot is een burgerrechtelijke sanctie.

In de interpretatie van de verwijzende rechter is die sanctie niet van toepassing op de inbreng van eigen goederen in de gemeenschap.

B.5.2. Huwelijksovereenkomsten worden geacht, op onweerlegbare wijze, onder bezwarende titel te zijn aangegaan, zodat voordelen die uit die overeenkomsten voortvloeien niet als een schenking worden beschouwd. De toekenning van huwelijksvoordelen, zoals een beding van inbreng van eigen goederen in het gemeenschappelijk vermogen, beoogt de uitbreiding van dat vermogen en wordt niet geacht te gebeuren uit vrijgevigheid, ongeacht de bedoeling van de echtgenoot die het goed inbrengt. Het bewijs om aan te tonen dat huwelijksvoordelen uit vrijgevigheid zijn ingegeven, is niet ontvankelijk.

Het feit dat huwelijksvoordelen zoals de inbreng in de gemeenschap niet als schenking kunnen worden beschouwd, verantwoordt ook dat de sanctie bedoeld in artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek de echtgenoot tegen wie de echtscheiding wordt uitgesproken niet in dezelfde mate treft als bij de toekenning van andere in die bepaling bedoelde voordelen.

B.6.1. Echtgenoten regelen hun huwelijksovereenkomsten naar goeddunken, mits zij daarin niets bedingen dat strijdig is met de openbare orde of de goede zeden (artikel 1387 van het Burgerlijk Wetboek).

B.6.2. Bij inbreng van een eigen goed in de huwelijksgemeenschap wordt bij overeenkomst afgeweken van het wettelijk huwelijksvermogensstelsel, dat neerkomt op een scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten.

Echtgenoten die een eigen goed inbrengen in de gemeenschap kunnen in het huwelijkscontract bedingen dat zij bij echtscheiding aanspraak zullen kunnen maken op een vergoeding ten opzichte van het gemeenschappelijk vermogen of het recht zullen hebben de goederen die zij in het gemeenschappelijk vermogen hebben gebracht, vooraf te nemen zonder

aanrekening op hun aandeel. Bij afwezigheid van een afwijkend verdelingsbeding maken zij de keuze dat goed te onderwerpen aan dezelfde rechtsregeling als die van de aanwinsten, waarin de beide echtgenoten na echtscheiding gerechtigd blijven.

B.7.1. De wilsautonomie van de partijen, enerzijds, en het bezwarend karakter van de huwelijksvoordelen, anderzijds, verantwoorden dat bij de verdeling van de huwelijksgemeenschap bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten, een inbreng van een eigen goed in de gemeenschap, tenzij wanneer dit vooraf werd bedongen, niet wordt teruggegeven aan de inbrenger of hem geen recht geeft op een vergoeding.

B.7.2. De gevolgen van de onderscheiden behandeling van huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn en andere huwelijksvoordelen bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten, zijn niet onevenredig met de door de wetgever nagestreefde wettige doelstellingen.

B.7.3. De echtgenoot die een eigen goed inbrengt in de gemeenschap wijkt uit vrije wil af van het wettelijk huwelijksvermogensstelsel, zodat hij ook moet worden geacht de gevolgen van die keuze te aanvaarden. Bovendien kan, zoals vermeld onder B.6.2, een afwijkend verdelingsbeding worden opgenomen in het huwelijkscontract, waarbij in geval van ontbinding van het stelsel door echtscheiding de inbreng wordt teruggegeven zonder aanrekening op het aandeel van de echtgenoot die het goed heeft ingebracht of waarbij in een vergoeding wordt voorzien.

B.8. Uit het bovenstaande volgt dat de prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord.



Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 299, 300 en 1429 van het Burgerlijk Wetboek schenden niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in de interpretatie dat echtscheiding op grond van bepaalde feiten leidt tot het verval voor beide echtgenoten van huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn, maar de echtgenoot tegen wie de echtscheiding is uitgesproken niet het voordeel ontnemt van de andere huwelijksvoordelen, zoals met name een inbreng in de gemeenschap bedongen in het huwelijkscontract.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 23 november 2005.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

A. Arts